

Schiță monografică - Ion Hobana

In memoriam

Orice zicere despre Ion Hobana care se dorește a fi și utilă, odată trecută vremea textelor omagiale – pe deplin meritate și nicidecum prea multe până la scrierea acestor rânduri –, ar fi bine să se structureze în patru, dacă nu cinci direcții. Căci Ion Hobana este o personalitate complexă a literaturii române și se poate cădea foarte ușor într-un necrolog simplificator în care o sinteză necesară să fie pierdută în șiruri de superlative. Oricât de meritate ar fi superlativele, Ion Hobana ar prefera, cred eu, o aplicare secvențială a unei vederi critice asupra prezenței unice a domniei sale în spațiul literar românesc și internațional.

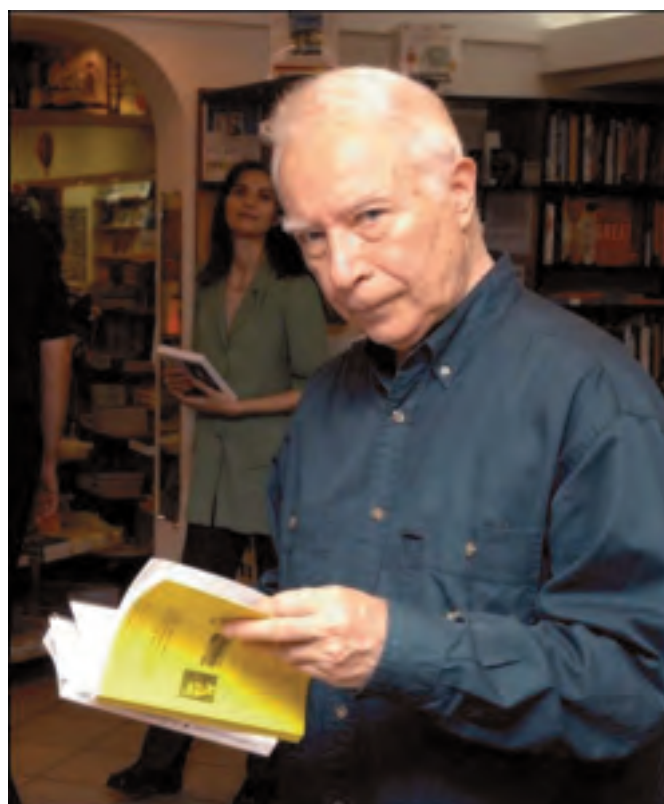
Cele cinci direcții sub care Ion Hobana a acționat, a vorbit și a scris sunt, nu într-o ordine, ci doar într-o înșiruire, următoarele: exegeza literară, editarea valorilor literaturii SF, universale și autohtone, propria producție de text de ficțiune, text dramatic și text poetic, literatura de investigație ufologică, organizarea și administrarea asociațiilor scriitorilor de SF și nu numai acestea.

Bineînțeles, aplicarea secvențială se referă și la o judicioasă dispunere în contextul istoric prin tot ceea ce extra-literarul a influențat acțiunile și scrierile lui Ion Hobana. Fiind dăruit cu o viață lungă, maestrul a reușit să păstreze constantă puterea sa creatoare, aparent foarte puțin afectat de schimbările de politică propriu-zisă care au influențat politica literară. Formulându-și în repetate rânduri crezul în valorile estetice perene, Ion Hobana lasă în urmă zeci de volume ale sale, ca și zeci de volume îngrijite, prefațate sau traduse de el, făcând istoria literaturii de gen să asculte de acest crez și nu de ingerințele unui sistem sau altul, după cum se va vedea.

Odată datele biografice parcurse într-o manieră neutră, cunoscută, ceea ce rămâne de discutat este opera lui Ion Hobana.

Nu aș începe schița monografică într-o ordine cronologică, pentru că ar presupune să judec în primul rând poezia, teatrul și ficțiunea maestrului, ținând cont că debutul și primele volume imediat următoare licenței sale în literatură – cu prima teză despre SF din România – sunt tocmai în domeniile menționate, creațiile propriu-zise ale imaginarului hobanian.

I-aș discuta în primul rând pe Hobana-Editorul și Hobana-Exegetul, de-a lungul deceniilor VII – X ale secolului trecut, precum și în primul deceniu al secolului XXI. Și aceasta, deoarece, în primul rând, aici se vede amplitudinea personalității sale culturale care transcende schimbările din istoria „mare” – cea a

regimului comunist, în România, și a existenței a două blocuri politice despărțite de o „cortină de fier”, în Europa. Două sunt numele bune de dat exemplu pentru felul în care Ion Hobana a înțeles să își înceapă, să-și continue și să-și încheie misiunea de exeget și editor: Jules Verne și H.G. Wells. Ca redactor la Editura Tineretului, Ion Hobana dă cele mai bune scrieri ale lui Wells în patru volume, către deceniul al VII-lea din secolul trecut; ca exeget, Ion Hobana dă cea mai bună monografie despre Wells, *Un englez neliniștit*, la sfârșitul deceniului al X-lea. Pentru Jules Verne scrie de-a lungul a cinci decenii, trei cărți de studii, prima având un titlu monumental, *20.000 de pagini în căutarea lui Jules Verne*, cea mai completă monografie Jules Verne în limba română și printre cele mai bune din lume, dacă luăm în considerare elogiile ediției în italiană, celelalte două „româninzându-l” pe Verne, comentându-i operele cu subiect și decor românesc. Cele trei cărți au anii dintre ele (1979-1992-2004) plini de articole și prefețe în care Jules Verne apare ca subiect niciodată secundar. Dacă se mai adaugă aici și exemplul traducerilor lui Ion Hobana din Jules Verne, cu, să alegem, *Cele cinci sute de milioane ale Begumei*, din 1968, dar, mai ales, *Parisul în secolul XX*, din 1995, se va vedea fără puțință de tăgadă ce poate face pasiunea dublată de tenacitate, ce obține puterea de muncă dublată de un spirit permanent treaz. Exemplu în exemplu: *Parisul în secolul XX*, un

roman vernian postum, înedit vreme de un secol, apare în românește în 1995, fiind prima traducere din lume după originalul francez apărut în 1994! Alt exemplu în exemplu: romanul *Insula cu elice* are câte o ediție în deceniile VII, VIII și IX, tocmai pentru ca noile generații de cititori să aibă acces la propria ediție.

Cine citește studiile lui Ion Hobana ca și cărțile îngrijite, traduse sau prefațate de domnia sa este extras din istoria imundă și introdus în siguranță în cercul valorilor prea mari ca să fie alterate de respectiva istorie. Alte nume în afară de Verne și Wells pe care Hobana le-a ferit de a fi ajuns pe listele de scriitori nepublicați – ca necorespunzători momentului politic: Edgar Allan Poe, Edmond About, R. L. Stevenson, Villiers de l'Isle – Adam, Mark Twain, J. H. Rosny Aîné, Jack London, Emilio Salgari, A. Conan Doyle, Jan Weiss, Karinthy Frigyes, Felix Aderca, Stanislaw Lem.

Într-o concluzie parțială, se poate spune că bibliotecile publice și private din România de după 1960 îi datorează enorm lui Ion Hobana, pentru munca laborioasă, benedictină, de editor și exeget. Ar fi însă doar o concluzie parțială care dă o imagine parțială și deformată asupra personalității proteice ale lui Ion Hobana.

Fără a contrazice sprijinul demonstrat mai sus pentru valoarea anistorică a unor scriitori, Ion Hobana a știut să răspundă și urgențelor imediatului, fără a face compromisuri morale, apărându-se cu diplomație în numele aceluiași crez estetic. În cele ce urmează trebuie spuse câteva idei despre rolul public, intern și internațional jucat de-a lungul aceluiași deceniu de către Hobana-Persoana publică.

În România a funcționat din mijlocul deceniului al VIII-lea și până la moarte ca secretar al Uniunii Scriitorilor din România; a fost președinte al Asociației pentru Studiul Fenomenelor Aeronautice Neidentificate (ASFAN), din 1998. Iată două organizații românești care par să nu aibă nimic în comun. Legătura se făcea în mintea deschisă a maestrului, gata pentru orice provocare rațională, dublată de ceea ce astăzi s-ar numi o mare inteligență emoțională, ceea ce îl făcea pe Ion Hobana să poată discuta rațional și rezonabil orice subiect, fie administrativ, fie literar, fie aflat în zona gri a improbabilului ce se cere documentat. Dacă Ion Hobana ar fi fost un simplu alt activist comunist în costum de scriitor sau doar un ufolog atras de senzațional, tocmai schimbările istorice de după 1989 l-ar fi înlăturat din „funcțiile de putere”. Probabil vârful de negativitate asupra persoanei publice Ion Hobana ar putea fi memoriile lui Paul Goma, publicate doar pe site-ul arhetipalului opozant comunist, în secvențele care ilustrează ultimele zile dinaintea plecării acestuia în exilul forțat. Probabil vârful de pozitivitate asupra persoanei publice Ion Hobana se află în rolul său extern: ca exemplu, a avut ideea înființării Societății Europene de Science Fiction, cu o

convenție anuală, la începutul deceniului al VIII-lea. Atunci când românii care puteau vorbi și altceva decât subiectele oficiale în afara României se numărau pe degetele câtorva mâini, Ion Hobana a fost membru al Société Européenne de Culture, H.G. Wells Society, Centre International Jules Verne, Associazione Internazionale per gli Studi sulle Utopie.

O înțelegere parțială a ceea ce a însemnat prezența lui Ion Hobana pentru publicul român și internațional o poate avea oricine ascultă sau privește înregistrările radio și TV cu domnia sa.

Doar o frază se mai cere scrisă despre Hobana-Ufologul. Într-un domeniu care împletește jurnalismul de senzație cu literatura de mistere, dar și cu cercetarea științifică, Ion Hobana a adus echilibru și un model de acribie. Exemplu indirect: elogiile din Rusia pe care le-a primit pentru *OZN – o sfidare pentru rațiunea umană*, în care prezintă și ufologia rusă publicului din Occident.

L-am lăsat la urma acestei schițe monografice, inevitabil atacabilă pentru vecinătatea clară cu panegiricul, pe Hobana-Scriitorul. Aici volumele maestrului, începând cu debutul cu poezie din *Centru înaintaș* (1954) și încheind cu splendida ultimă carte, o monografie scrisă ca un roman, *Peste o sută și o mie de ani – O istorie a literaturii franceze de imaginație științifică până la 1900*, apărută cu două luni înainte de moartea autorului (2010), oferă un material bogat de studiu și câteva repere esențiale în literatura română postbelică. Căci Ion Hobana, prin stilul său care îi permitea epuizarea științifică a oricărui subiect fără a pierde savoarea simplității, dar care îi permitea și sugestia estetică înaltă în construcții aparent obișnuite, este înainte de toate un scriitor. El face o anchetă ufologică să aibă suspansul unui roman de aventuri, el poate să urmărească un artefact și avaturile sale de-a lungul secolelor ca pe un personaj, el povestește atunci când cercetează și își păstrează privirea clară, de un clasicism niciodată desuet, în prozele sale de dragoste. Știindu-și foarte bine de la începuturi punctele tari ale scrisului, dar și pe cele, mult mai puține, slabe, Hobana-Scriitorul dăruiește prin fiecare carte a sa o limbă română curată, elegantă – influențată în bine de franceza și italiana pe care maestrul le vorbea și scria superb –, într-un șir editorial care, indiferent la subiectul punctual al volumului, împlinește un destin creator de excepție. Ca exemplu, aici îmi permit să aleg *Triumful vizătorilor*, un „roman” scris în colaborare cu Julien Weverbergh, despre puterea de imaginație a oamenilor, despre ficțiunile care precedă sau motivează descoperirile științifice.

Cele cinci roluri ale lui Ion Hobana trebuie să se găsească în orice monografie viitoare. Ele sunt piesele de șah care se sprijină una pe cealaltă într-o partidă cu istoria literară pe care maestrul a jucat-o de-a lungul unei jumătăți de secol și pe care, cred eu, a câștigat-o.